

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію Чихурського Анатолія Сергійовича **«Естетизація навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи-інтернату (кінець ХХ – початок ХХІ століття)»**, подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки у спеціалізовану вчену раду Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка

Актуальність теми дослідження Чихурського Анатолія Сергійовича **«Естетизація навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи-інтернату (кінець ХХ – початок ХХІ століття)»** не викликає сумнівів. Естетизація освітнього простору як загальновизнаного чинника формування затребуваної естетично вираженої особистості громадянина України, представлена у дисертації А. С. Чихурського, є важливим індикатором розвитку загальної культури суспільства. В силу соціальної затребуваності підґрунтям освітньої галузі має бути філософське й естетичне знання, за допомогою якого раціоналізується і стає більш гармонійним навколишній світ. Такий стан речей є одним із факторів пристосованості культури у всеосяжних процесах глобалізації, а спрямованість естетичного ідеалу в таких умовах визначається переважно освітнім середовищем. В означеній ситуації важливим чинником освіти стає цілеспрямована естетична установка людини щодо пізнання й осмислення світу. Наразі у вимірі сьогодення видозмінено тлумачення поняття «естетичне». Упродовж останнього десятиліття дослідники все частіше розглядають його сутність як науку про тонкощі соціального відчуття, про здатність адекватно сприймати, розуміти, поширювати і створювати нові естетичні цінності, незважаючи на численне розмаїття варіантів естетичного ставлення до світу, що знаходить своє вираження в будь-якій діяльності.

Мета і завдання дослідження безпосередньо пов'язані з державними та галузевими науковими програмами, пріоритетними напрямками, визначеними законодавством України, зокрема Законом України «Про освіту».

Питання естетизації освіти, автор переважно розглядає з точки зору використання педагогічного потенціалу образотворчого мистецтва як засобу

формування, розвитку і духовного вдосконалення особистості. Проте, значущу роль у процесі естетизації освітнього простору А. С. Чихурський цілком справедливо надає, власне, освіті, зокрема такій складовій освітнього середовища, що інтегрує в собі культурно-формувальні та освітньо-навчальні умови, а в сукупності зумовлює своєрідність світосприйняття, відображає національно-культурні традиції, розвиток політичного і соціально-економічного рівня суспільних відносин, духовно-моральний стан суспільства, в яких відбувається становлення і розвиток особистості.

Відмітимо лаконічність формулювання концептуальної ідеї дослідження, що розкриває естетизацію як значущий спосіб підвищення ефективності викладання. Ідеї, відображені в тексті дисертації, зокрема щодо теоретико-методологічних основ дослідження, психології сприйняття мистецьких образів, умов естетизації навчально-виховного процесу в школі-інтернаті – аргументовано переконливі й науково обґрунтовані.

Наукова новизна дослідження – безсумнівна. Ще у 80-ті роки минулого століття проблеми естетичного виховання та естетизації освітнього простору активно досліджували, однак на той час питання щодо своєрідності соціалізаційних процесів в умовах загальноосвітньої школи-інтернату як середовища естетичної освіти і виховання особистості, що пов'язана з відносною екзистенційною деривацією вихованця, не порушували в такому форматі (інтерпретації чи вимірі), як це виконано в рецензованому дослідженні. Від 90-тих років ХХ ст. і до нинішнього часу в Україні маємо лише поодинокі публікації щодо розв'язання подібних проблем. Тому спробу А. С. Чихурського в сучасних надскладних умовах запропонувати ефективні шляхи вирішення суперечливих питань естетизації освітнього середовища і підняти на якісно новий рівень проблему естетичного виховання вважаємо сміливим кроком.

Дисертантом здійснено послідовний і ретельний аналіз понятійно-категоріального апарату дослідження. Певний інтерес викликає представлений у першому розділі взаємозв'язок культурологічних характеристик та чинників соціалізації з естетизацією навчально-виховного процесу у школі-інтернаті (с. 39-44).

Суттєвим внеском автора у вирішення досліджуваної проблеми є виявлення особливостей та зіставлення характеристик депривації й естетичного розвитку, які виникають у вихованців шкіл-інтернатів, обґрунтований аналіз ролі естетичного компонента у змісті гуманітарних предметів, передбачених навчальними планами зазначених освітніх установ.

А. С. Чихурський звертає увагу й обґрунтовує важливі педагогічні умови: *«реалізацію міжпредметних зв'язків, що має слугувати ідеї створення у дитини цілісної картини світу, ґрунтуватися на узагальнених знаннях про природу, людину, суспільство, мистецтво у їх взаємозалежності та взаємозумовленості»;* *«інтегративного підходу до викладання гуманітарних предметів у специфічних умовах певної обмеженості спілкування школярів, що навчаються у закладах інтернатного типу»;* наголошує на тому, що *«інтегровані уроки в умовах школи-інтернату мають стати результатом детального аналізу навчальних планів і програм, що здійснюється вчителями різних предметів, для узгодження змісту, обсягу і способів актуалізації знань із різних сфер людської життєдіяльності»* (с. 89).

Особливий інтерес викликає психологічне обґрунтування виявлених і розроблених педагогічних умов естетизації навчально-виховного процесу в школі-інтернаті (Р. 2.3.). Разом із тим, у цьому ж параграфі, який автор присвятив проектуванню організаційно-педагогічних умов естетизації навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі-інтернаті, А.С. Чихурський намагається здійснити і порівняльний аналіз вирішення вказаної проблеми у зарубіжних навчальних закладах. На мою думку, було б доцільним підійти до цього питання більш ґрунтовно і приділити окремий розділ порівняльному аналізу систем естетичного виховання в Україні і розвинених країнах світу.

Результати дослідження і висновки підтверджено статистичними даними. Розроблені в процесі дослідження методичні рекомендації можуть бути використані в практиці діяльності загальноосвітніх навчальних закладів інтернатного типу і дозволяють ефективно вирішувати проблеми естетизації середовища в навчальному процесі ЗНЗ. Результати дослідження доцільно

застосовувати для створення і вдосконалення програм із образотворчого мистецтва для загальноосвітньої школи, позакласної та позашкільної виховної роботи, а також у процесі підготовки та підвищення кваліфікації педагогів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації відповідає вимогам до дисертацій представленим на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Зауваження і побажання

1. Враховуючи, що автор дисертації претендує на отримання вченого ступеня із спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, бажано було б дати порівняльну характеристику і огляд досліджень із проблем естетизації освітніх систем в Україні та зарубіжжі за історичними етапами хоча б у вказаний період – кінець ХХ – початок ХХІ століття.

2. У відображенні дефініцій ключових понять дослідження, зокрема: «естетизація – це процес і результат надання естетичної форми будь-якій предметній сутності за допомогою форм і методів естетичного впливу на особистість. Естетизація навчально-виховного середовища, у свою чергу – це процес і результат введення естетичного компонента в процес навчання і виховання з метою формування естетичної свідомості, естетичного світосприйняття, естетичних оцінок учасників освітнього процесу. Результатом естетизації навчально-виховного процесу вважаємо відповідний рівень естетичної вихованості школярів» (с. 27) бажано вказувати їх авторство і порівнювати з тлумаченнями попередників, які А.С. Чихурський визначив як базові для дослідження і додати відповідні посилання на джерела запозичень.

3. У науковій новизні зазначено, що «розроблено авторську методику, впровадження якої забезпечує відповідний рівень естетичної вихованості учнів, що розглядається як результат естетизації». Бажано було б, по-перше, вказати – що саме нового у пропонованій методиці, а, по-друге, уточнити її назву і зміст (сутність).

4. Естетизація лише засобами візуального мистецтва значно звужує можливості вирішення проблем «соціалізації та формування естетичного

світосприйняття» особливо, якщо цей процес автор пов'язує «з відносною материнською сенсорно-емоційною деривацією екзистенційного характеру». Дослідникові необхідно більше уваги приділити використанню естетичного потенціалу різних видів мистецтва та їх інтеграції у навчально-виховному процесі.

5. Доказова база автореферату значно виграла б, якщо статистичні дані експериментальної складової дослідження були подані у вигляді порівняльної таблиці.

6. Текст дисертації потребує ретельнішого наукового редагування, особливо щодо структури, послідовності і логіки викладу матеріалу.

Однак, зазначені зауваження можна розглядати як побажання до подальшої творчої праці, і вони не знижують загальної позитивної оцінки дослідження.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертаційне дослідження Чихурського Анатолія Сергійовича «Естетизація навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи-інтернату (кінець ХХ – початок ХХІ століття)» є самостійно виконаним, завершеним дослідженням, яке відповідає чинним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
лабораторії професійної кар'єри
Інституту ПТО НАПН України

В. Ф. Орлов